

บทความวิจัย

การวิเคราะห์ต้นทุน-ผลตอบแทนและช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ ณ ปักษ์ ชายชูหนู¹ บัณฑิตา ภูทรัพย์มี โปณะทอง² ไพศาล กะกุลพิมพ์¹ และ จีรวิธรณ จันทรคง^{1*}

¹คณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110

²คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย อำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80110

ข้อมูลบทความ

Article history

รับ: 10 ตุลาคม 2564

แก้ไข: 20 กุมภาพันธ์ 2565

ตอบรับการตีพิมพ์: 5 พฤษภาคม 2565

ตีพิมพ์ออนไลน์: 28 มิถุนายน 2565

คำสำคัญ

ต้นทุน

ผลตอบแทน

ช่องทางการจัดจำหน่าย

ไก่แดง

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนผลตอบแทน และช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง จำนวน 60 ราย ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ผลการศึกษาด้านต้นทุนผลตอบแทนการผลิตไก่แดง พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงมีรายได้สุทธิ จำนวน 10.13 บาท/ตัว/รอบการผลิต และรายได้เหนือต้นทุนเงินสด จำนวน 28.47 บาท/ตัว/รอบการผลิต ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่แดง เป็นจำนวน 117.87 บาท/ตัว/รอบการผลิต ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนคงที่และต้นทุนผันแปร ด้านต้นทุนคงที่ จำนวน 6.09 บาท/ตัว/รอบการผลิต ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งไม่เป็นเงินสด โดยเป็นค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์มากที่สุด ด้านต้นทุนผันแปรรวม จำนวน 111.78 บาท/ตัว/รอบการผลิต สำหรับต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร ร้อยละ 69.66 ค่าพันธุ์ ร้อยละ 12.73 และค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด ร้อยละ 10.39 ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง พบว่า เกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด ร้อยละ 68.33 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมา คือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่งและพ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ตามลำดับ

บทนำ

ประเทศไทยมีการเลี้ยงปศุสัตว์ โดยเฉพาะไก่พื้นเมือง ซึ่งเป็นการเลี้ยงของเกษตรกรรายย่อย เพื่อเป็นอาชีพเสริมในเกือบทุกจังหวัดของประเทศ แต่ทั้งนี้การผลิตไก่พื้นเมืองยังคงประสบปัญหาในเรื่องการผลิต อัตราการเจริญเติบโตช้า ให้ผลผลิตต่ำ จึงไม่เพียงพอต่อความต้องการของตลาด ส่งผลให้ไก่พื้นเมืองมีราคาสูงกว่าไก่เนื้อโดยเฉลี่ยประมาณร้อยละ 20 – 30 (Laopaiboon et al, 2010) ส่งผลกระทบต่อราคาไก่ภายในประเทศ ปัญหาด้านการตลาดและราคาซื้อขายที่ไม่เป็นธรรมระหว่างผู้ผลิตและผู้ประกอบการ เนื้อไก่พื้นเมืองเป็นสินค้าเกษตรชนิดหนึ่งในภาพรวมยังขาดศักยภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มของผู้ผลิตรายย่อย ไก่พื้นเมืองที่เลี้ยงส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อการบริโภคภายในประเทศเป็นหลัก มีการส่งออกไก่พื้นเมืองหรือเนื้อไก่พื้นเมืองจำนวนน้อยมาก ในส่วนของลักษณะโครงสร้างของตลาด จะพบว่าส่วนใหญ่ตลาดไก่ชำแหละค่อนข้างแคบเมื่อเทียบกับตลาดเนื้ออื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นผลเนื่องมาจากจำนวนผู้บริโภคในตลาดโดยทั่วไปของไก่มีชีวิตจะประกอบไปด้วยลักษณะ

ต่าง ๆ เช่น ตลาดทั่วไป เป็นตลาดไก่มีชีวิตของผู้เลี้ยงรายย่อยหรือฟาร์มขนาดเล็ก มีการติดต่อซื้อขายและตกลงกันหน้าฟาร์ม ส่วนใหญ่ผู้ซื้อจะเป็นพ่อค้าหรือเชิงชำแหละภายในท้องถิ่น ความด้อยประสิทธิภาพด้านการตลาดของไก่พื้นเมือง เป็นปัญหาและอุปสรรคสำคัญที่ทำให้การพัฒนาไก่พื้นเมืองไม่ก้าวหน้าเหมือนกับสินค้าปศุสัตว์อื่น ๆ ทำให้ผู้เลี้ยงเกิดความรู้สึกไม่มั่นคงในการที่จะยึดเป็นอาชีพและเลิกเลี้ยงไปเป็นจำนวนมาก รวมทั้งมีสาเหตุมาจากการตลาด เช่น กลไกตลาดมีความซับซ้อนแต่ละขั้นตอนมีค่าใช้จ่ายสูง เกษตรกรมีความอ่อนแอ ไม่มีการกำหนดเกรดและมาตรฐานที่ชัดเจน ทำให้ไม่สามารถสร้างความแตกต่างด้านราคาระหว่างเนื้อที่มีคุณภาพต่างกัน ทำให้ขาดแรงจูงใจในการพัฒนาการผลิตไก่พื้นเมือง รวมถึงการขาดแคลนโรงชำแหละที่ได้มาตรฐาน

ในปี พ.ศ. 2564 พื้นที่ภาคใต้ (ปศุสัตว์เขต 8 และ 9) มีเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง จำนวน 427,061 ราย และมีจำนวนไก่พื้นเมือง 14,261,395 ตัว (Information and Communication Technology Center, Department of Livestock Development, 2021)

*Corresponding author

E-mail address: jareewan.rmutsu@gmail.com (J. Chankong)

Online print: 28 June 2022 Copyright © 2022. This is an open access article, production and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2022.7>

โดยจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดที่มีเกษตรกรประกอบอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากที่สุดในพื้นที่ภาคใต้ รองลงมา คือจังหวัดสุราษฎร์ธานี ส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรรายย่อยที่เลี้ยงไก่ควบคู่กับการประกอบอาชีพเกษตรด้านอื่น ๆ โดยสายพันธุ์ที่นิยมเลี้ยงประกอบด้วย ไก่แดง ไก่คอล่อน ไก่ศรีวิชัย และไก่เบตง เป็นต้น หากกล่าวถึง “ไก่แดง” เป็นไก่พื้นเมืองพันธุ์ดั้งเดิมของไทย โดยกรมปศุสัตว์มีนโยบายที่จะอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งพันธุกรรมสัตว์ โดยเฉพาะสัตว์พื้นเมือง เพื่อพัฒนาพันธุ์ไก่แดงสุราษฎร์ธานีให้เป็นไก่พันธุ์แท้ ที่มีลักษณะภายนอกสม่ำเสมอเป็นเอกลักษณ์ ได้ฝูงไก่ที่ยังคงมีลักษณะเด่นในความเป็นแม่ที่ดี มีความหลากหลายทางพันธุกรรมสูง ทำให้มีโอกาสที่จะคัดเลือกปรับปรุงให้มีคุณภาพเชิงเศรษฐกิจที่สำคัญให้ดีขึ้นกว่าไก่พื้นเมืองไทยทั่วไป โดยดำเนินการอนุรักษ์ วิจัย และพัฒนาสายพันธุ์ไก่แดงสุราษฎร์ธานีที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี และส่งเสริมให้เกษตรกรในพื้นที่ภาคใต้เลี้ยง เพื่อสร้างรายได้เพิ่มแก่ครัวเรือน แต่ทั้งนี้ยังไม่พบงานศึกษาด้านต้นทุน ผลตอบแทน และช่องทางการจัดจำหน่าย อีกทั้งยังไม่พบข้อมูลที่แน่ชัดถึงการดำเนินกิจกรรมทางการตลาดของไก่พื้นเมืองพันธุ์นี้เท่าใดนัก จึงเป็นที่มาของการศึกษารุ่นนี้ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาต้นทุนผลตอบแทน และช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์แก่เกษตรกรและผู้สนใจในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาการเลี้ยงไก่พื้นเมือง สายพันธุ์ไก่แดงและไก่พื้นเมืองสายพันธุ์อื่น ๆ ในพื้นที่ภาคใต้ และเป็นแนวทางในการขยายช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง ตลอดจนแนวโน้มในการพัฒนาการตลาดไก่พื้นเมืองต่อไปในอนาคต

อุปกรณ์และวิธีการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรในการศึกษารุ่นนี้ คือ เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ ซึ่งไม่ทราบขนาดของประชากรที่แน่นอน โดยการศึกษาครั้งนี้คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างด้วยการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 60 ราย ข้อมูลรายชื่อเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงจากศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์สุราษฎร์ธานี (Bureau of Animal Husbandry and Genetic Improvement; Department of Livestock Development, 2020) ซึ่งกระจายอยู่ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 28 ราย จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน 24 ราย และจังหวัดชุมพร จำนวน 8 ราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง (Structured interviews) และมีการตรวจสอบเครื่องมือโดยทำการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา (Content validity) โดยผู้วิจัยนำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน หลังจากนั้นนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ทั้งนี้ผู้วิจัยเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC มากกว่า 0.5 ในแต่ละข้อ มาใช้เป็นข้อคำถาม ซึ่งได้ตรวจสอบแล้วเห็นว่าแบบสัมภาษณ์ทุกข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความเที่ยงตรงของเนื้อหาครอบคลุมในแต่ละด้าน และครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมทั้งตรวจสอบความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (Wording) เพื่อนำไป

ปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลจริง ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง ซึ่งประกอบไปด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ลักษณะและรูปแบบการเลี้ยงไก่แดง แหล่งทุน และสินเชื่อ เป็นต้น

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับต้นทุนการผลิตและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง

ส่วนที่ 3 ข้อมูลด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงของกลุ่มเกษตรกร

ส่วนที่ 4 ข้อมูลอื่น ๆ เช่น ปัญหาในการเลี้ยงไก่แดง และข้อเสนอแนะ

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงโครงสร้าง ดังนี้

1. วิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive method)

เป็นการวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการทางสถิติอย่างง่าย ประกอบด้วย ค่าร้อยละและค่าเฉลี่ย (Pongvichai, 2008) โดยใช้อธิบายถึงสภาพทั่วไปด้านสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง ตลอดจนช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงของกลุ่มเกษตรกร

2. วิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative method)

คำนวณต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง โดยวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนและผลตอบแทนที่เป็นไปตามหลักทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ซึ่งประกอบด้วย ต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร ทั้งนี้ต้องมีการประเมินค่าใช้จ่ายทั้งที่เป็นเงินสดและไม่เป็นเงินสด เช่น ค่าแรงงาน ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ให้ถูกต้องตามความเป็นจริงที่สุด รวมทั้งคำนวณหารายได้สุทธิ (รายได้รวมหักด้วยต้นทุนทั้งหมด) และรายได้เหนือต้นทุนเงินสด (รายได้รวมหักด้วยต้นทุนที่เป็นเงินสดรวม)

ผลการวิจัย

1. ข้อมูลด้านสภาพสังคมและเศรษฐกิจของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง

โดยผลการศึกษาเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย ร้อยละ 76.67 และเป็นเพศหญิง ร้อยละ 23.33 ส่วนใหญ่มีสถานภาพ สมรส ร้อยละ 58.33 รองลงมา คือ โสด ร้อยละ 38.33 มีอายุในช่วง 31 – 40 ปี มากที่สุด ร้อยละ 43.33 รองลงมา คือ มีอายุในช่วง 41 – 50 ปี ร้อยละ 26.67 ด้านการศึกษา พบว่ามีระดับการศึกษา ประถมศึกษา มากที่สุด ร้อยละ 46.67 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 23.33 ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 13.33 อาชีพหลัก ได้แก่ ทำการเกษตร ร้อยละ 81.67 ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 10.00 และ ค้าขาย/รับจ้าง ร้อยละ 8.33 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ประมาณ 10,001 – 30,000 บาท มากที่สุด ร้อยละ 65.00 อาชีพเสริมโดยส่วนใหญ่เกษตรกรจะเลี้ยงไก่และค้าขาย ครัวเรือนเกษตรกรมีหนี้สิน คิดเป็นร้อยละ 81.67 แหล่งเงินกู้ส่วนใหญ่จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ร้อยละ 77.55 รองลงมา คือ กลุ่มออมทรัพย์หรือกองทุนหมู่บ้าน ร้อยละ 18.37 และธนาคารอื่น ๆ ร้อยละ 4.08 ตามลำดับ

เกษตรกรส่วนใหญ่จะเลี้ยงไก่แดงรูปแบบปล่อยลาน และกึ่งขัง กึ่งปล่อย โดยเกษตรกรมีระยะเวลาในการเลี้ยงไก่ประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง/วัน แรงงานครัวเรือนในการเลี้ยงไก่ 1 – 2 คน/ครัวเรือน ขนาดพื้นที่ฟาร์มในการเลี้ยงไก่ 100 – 400 ตารางวา/ครัวเรือน สำหรับเกษตรกรที่เลี้ยงแบบขังกรง และกึ่งขังกึ่งปล่อย ส่วนใหญ่ มีจำนวนโรงเรือนของเกษตรกร 1 – 2 โรงเรือน/ครัวเรือน อายุการใช้งานของโรงเรือน ประมาณ 5 – 10 ปี อุปกรณ์ภายใน โรงเรือน ประกอบด้วย อุปกรณ์ที่ให้น้ำ จำนวน 5 – 10 ชิ้น/โรงเรือน ราคา 60 – 120 บาท อายุการใช้งาน 3 – 5 ปี โดยประมาณ อุปกรณ์ ที่ให้อาหาร, ถังหมักอาหาร 3 – 5 ถัง/ราย ราคา 90 – 150 บาท/ถัง อายุการใช้งาน 3 – 5 ปี ด้านประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่แดง ส่วนใหญ่พบว่าอยู่ในช่วง 1 – 3 ปี มากที่สุด ร้อยละ 65.00 โดยเกษตรกรได้รับความรู้ด้านการเลี้ยงไก่มาจากครอบครัว (บรรพบุรุษ) มากที่สุด ร้อยละ 61.67 ความรู้จากเพื่อนบ้านและญาติ คิดเป็นร้อยละ 18.33 และความรู้จากเจ้าหน้าที่ของรัฐ (เช่น สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ, ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์ฯ) คิดเป็น ร้อยละ 16.67 ดัง Table 1

Table 1 The general information on farmers who raised Dang chicken

Item	Frequency	Percentage
Gender		
Male	46	76.67
Female	14	23.33
Age (years)		
Less than 30	3	5.00
31 – 40	26	43.33
41 – 50	16	26.67
51 – 60	5	8.33
Over 60	10	16.67
Status		
Single	23	38.33
Marriage	35	58.33
Widowed/Divorced	2	3.33
Education		
Not studied	6	10.00
Elementary	28	46.67
Junior high school	8	13.33
Senior high school	4	6.67
Bachelor degree	14	23.33
Number of household members (persons)		
1 – 2	16	26.67
3 – 4	36	60.00
5 – 6	5	8.33
Over 7	2	3.33

Occupations		
Agriculturist	49	81.67
Company employee/Officialdom	6	10.00
i.e. Businessman, Housewife	5	8.33
Total	60	100

Source: from interviews and author calculations.

Table 1 The general information on farmers who raised Dang chicken (Continued)

Item	Frequency	Percentage
Household incomes per month (baht)		
Less than 15,000	9	15.00
15,001–30,000	39	65.00
Over 30,000	12	20.00
Loan		
Have	49	81.67
Not have	11	18.33
Loan Source		
Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives (BAAC)	38	77.55
Community (village) funds	9	18.37
i.e. Commercial bank, Agricultural cooperative	2	4.08
Experience of rearing Dang chicken (years)		
1 – 3	39	65.00
4 – 5	5	8.33
Over 5	16	26.67
Source of knowledge for rearing Dang chicken		
Family/Ancestors	37	61.67
Neighbor/Friend	11	18.33
Government officials	10	16.67
i.e. Internet, Newspaper	2	3.33
Total	60	100

Source: from interviews and author calculations.

2. การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง

จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง ในพื้นที่ศึกษา จำนวน 60 ราย ในรอบการผลิต 1 รุ่น ประมาณ 16 สัปดาห์โดยมีน้ำหนักเฉลี่ยประมาณ 1,500 – 1,600 กรัม และขาย ไก่เป็นได้ในระดับราคา 70 – 80 บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้พบว่าเกษตรกร ผู้เลี้ยงไก่แดง มีรายได้สุทธิต่อรอบการผลิต จำนวน 10.13 บาท/ตัว/ รอบการผลิต รายได้เหนือต้นทุนเงินสด จำนวน 28.47 บาท/ตัว/รอบ การผลิต และมีอัตราส่วนผลตอบแทนต่อการลงทุน (ROI) เท่ากับ 8.59 ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่แดง เป็นจำนวน 117.87 บาท/ ตัว/รอบการผลิต และต้นทุนที่เป็นเงินสดรวม เป็นจำนวน 99.53 บาท/ตัว/รอบการผลิต โดยแยกเป็นต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และ ค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งไม่เป็นเงินสด จำนวน 6.09 บาท โดยเป็น ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.65 ด้านต้นทุนผันแปรรวม จำนวน 111.78 บาท สำหรับต้นทุนผันแปรที่ สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 69.66 ค่าพันธุ์ คิดเป็น ร้อยละ 12.73 และค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด คิดเป็นร้อยละ 10.39 ตามลำดับ ดังแสดงใน Table 2

Table 2 Cost-benefit of Dang chicken production (baht/bird/production cycle)

Item	Value In cash (baht)	Value Non- cash (baht)	Percentage
1. Fixed cost			
1.1 Depreciation of poultry structure and equipment		3.12	2.65
1.2 Opportunity cost for land use		2.10	1.78
1.3 Opportunity cost for capital		0.87	0.74
Total fixed cost		6.09	
2. Variable cost			
2.1 Breed	15.00		12.73
2.2 Feed	82.50		69.99
2.3 Drug and vaccine	0.50		0.42
2.4 Floor laying materials	0.30		0.25
2.5 Structure repairs and equipment	0.48		0.41
2.6 Others such as water and electricity bills	0.75		0.64
2.7 Household opportunity cost		12.25	10.39
Total variable cost	111.78		
Total cost	117.87		100.00
Total cash cost	99.53		
Total income	128.00		
Net income	10.13		
Income over cash cost	28.47		
Return on investment (ROI)	8.59		

Source: from interviews and author calculations.

3. ช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง เป็นการศึกษาเพื่อแสดงการเคลื่อนย้ายของสินค้าจากผู้ผลิตไปยังผู้บริโภค ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง พบว่ากลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดง นิยมจำหน่ายในรูปแบบไม่มีชีวิต มีราคาขายเฉลี่ย 70 –80 บาท/กิโลกรัม ทั้งนี้พบว่าเกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.33 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมา คือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่องทางอื่น ๆ เช่นจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ดัง Table 3

Table 3 Distribution channel of Dang chicken

Distribution channel	Frequency	Percentage
Local gathering merchants	41	68.33
Wholesale merchants/Retail merchants	12	20.00
i.e. Community consumers/Community restaurants	7	11.67
Total	60	100

Source: from interviews and author calculations.

วิจารณ์ผลการวิจัย

การศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนในการผลิตไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ จากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ราย โดยการเลี้ยงไก่แดงซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองภาคใต้ส่วนใหญ่นั้นเลี้ยงเป็นอาชีพเสริมที่สร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรในชุมชน โดยผลการศึกษาด้านต้นทุนผลตอบแทนการผลิตไก่แดงของเกษตรกร พบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงมีรายได้สุทธิต่อการรอบการผลิต จำนวน 10.13 บาท/ตัว/รอบการผลิต และรายได้เหนือต้นทุนเงินสด จำนวน 28.47 บาท/ตัว/รอบการผลิต ทั้งนี้จะเห็นว่ารายได้เหนือต้นทุนเงินสดยังคงมากกว่าศูนย์ แสดงให้เห็นว่าเกษตรกรยังคงสามารถดำเนินกิจกรรมเลี้ยงไก่แดงต่อไปได้ เนื่องจากผลตอบแทนเหนือต้นทุนเงินสดมากกว่าศูนย์ นั้นหมายถึงเกษตรกรยังคงมีกำไรสูงกว่าต้นทุนเงินสดที่ใช้ในการผลิต ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นจำนวน 117.87 บาท/ตัว/รอบการผลิต โดยแยกเป็นต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งไม่เป็นเงินสด จำนวน 6.09 บาท โดยเป็นค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 51.23 ด้านต้นทุนผันแปรรวม จำนวน 111.78 สำหรับต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 73.81 ค่าพันธุ์ไก่ คิดเป็นร้อยละ 13.42 และค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด คิดเป็นร้อยละ 10.96 ตามลำดับ โดยพบว่าต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองที่มีสัดส่วนสูงนี้มาจากค่าอาหารสัตว์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chankong & Chuaychu-noo (2021) ที่พบว่า ต้นทุนในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมากที่สุด คือค่าอาหารสัตว์ และงานของ Prapasawat et al. (2012) พบว่าในการเลี้ยงไก่โดยส่วนใหญ่ ต้นทุนที่สำคัญที่สุด คือ ต้นทุนค่าอาหารสัตว์ เช่นกัน ดังนั้นหากเกษตรกรในชุมชนมีการบริหารจัดการต้นทุนค่าอาหารสัตว์ หรือมีแนวทางในการลดต้นทุนค่าอาหารสัตว์ลงจะส่งผลต่อรายได้สุทธิที่เพิ่มขึ้น

ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ พบว่าเกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.33 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสารและความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมา คือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ตามลำดับ ซึ่งผู้รวบรวมในท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการดำเนินงานด้านการตลาด การรวบรวม ตลอดจนการกำหนดราคา เช่นเดียวกับงานวิจัยของ Wongsuthavas & Sombun (2009) ซึ่งศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ไก่พื้นเมืองเชิงพาณิชย์ในพื้นที่จังหวัดสกลนคร พบว่าผู้รวบรวมและจำหน่ายไก่พื้นเมืองในจังหวัดสกลนครส่วนใหญ่มีการรวบรวมไก่พื้นเมืองในชุมชนมาขายที่ตลาดสด

โดยเกษตรกรบางรายเป็นทั้งผู้รวบรวมและเป็นผู้ชำแหละ โดยวิธีการรวบรวมคือตระเวนรวบรวมซื้อตามหมู่บ้าน โดยราคาขายไก่พื้นเมืองเฉลี่ยที่กิโลกรัมละ 100 – 120 บาท แต่ทั้งนี้จากการศึกษาของ Saenkunthow et al. (2016) ซึ่งทำการศึกษาการผลิตและการตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่จังหวัดมหาสารคาม พบว่า วิถีตลาดไก่พื้นเมืองในพื้นที่ดังกล่าว เกษตรกรส่วนใหญ่ทำการผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือน เหลือจึงจำหน่ายเป็นไก่มีชีวิต โดยเน้นจำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 46.60 รองลงมาคือ พ่อค้าผู้รวบรวมในชุมชน ร้อยละ 29.49 เครือข่ายเกษตรกร ร้อยละ 24.28 ตามลำดับ ทั้งนี้เนื่องจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมืองในจังหวัดมหาสารคามทำหน้าที่เป็นทั้งผู้ผลิต รวบรวม ชำแหละ และจำหน่ายให้กับผู้บริโภคโดยตรง อีกทั้งงานวิจัยของ Nualhnuplong et al. (2019) ซึ่งศึกษาโครงสร้างตลาดไก่เบตงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี ยะลา และนราธิวาส พบว่าตลาดไก่เบตงเป็นตลาดผู้ขายน้อยราย โดยเส้นทางการตลาดของไก่เบตง เริ่มจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่เบตงมีชีวิต ผ่านผู้รวบรวมไก่เบตงมีชีวิต ผ่านพ่อค้าขายส่งไก่เบตงชำแหละ และผู้ประกอบการร้านค้า ได้แก่ ร้านข้าวมันไก่ ภัตตาคาร และโรงแรม จนกระทั่งถึงมือผู้บริโภค ซึ่งจากการศึกษาของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า เส้นทางการตลาดไก่พื้นเมืองส่วนใหญ่จะประกอบด้วย เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่พื้นเมือง ผู้รวบรวม ผู้จัดจำหน่าย และผู้บริโภค ทั้งนี้ผู้รวบรวม ผู้ชำแหละ และผู้จำหน่าย อาจเป็นบุคคลเดียวกัน โดยจะทำหน้าที่ออกไปรวบรวมไก่พื้นเมืองในหมู่บ้านหรือชุมชนใกล้เคียง เพื่อนำมาชำแหละ และจำหน่ายให้กับผู้บริโภคต่อไป จะเห็นได้ว่าประเด็นด้านการพัฒนาช่องทางการจัดจำหน่ายไก่พื้นเมือง ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการการตลาดไก่พื้นเมืองที่ดีจะเป็นแนวทางสำคัญในการส่งเสริมการผลิตไก่พื้นเมืองของเกษตรกรสู่การผลิตเชิงพาณิชย์ในอนาคต

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาด้านทุนผลตอบแทน และช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดงในพื้นที่ภาคใต้ โดยทำการศึกษาจากเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 60 ราย ในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี และชุมพร พบว่า เกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงมีรายได้สุทธิจำนวน 10.13 บาท/ตัว/รอบการผลิต และรายได้เหนือต้นทุนเงินสดจำนวน 28.47 บาท/ตัว/รอบการผลิต ด้านต้นทุนรวมในการเลี้ยงไก่แดง เป็นจำนวน 117.87 บาท/ตัว/รอบการผลิต โดยแยกเป็นต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน และค่าเสียโอกาสเงินลงทุน ซึ่งไม่เป็นเงินสด โดยเป็นค่าเสื่อมราคาโรงเรือนและอุปกรณ์ มากที่สุด ด้านต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าอาหาร คิดเป็นร้อยละ 69.66 ค่าพันธุ์คิดเป็นร้อยละ 12.73 และค่าเสียโอกาสแรงงานครัวเรือนที่ไม่เป็นเงินสด คิดเป็นร้อยละ 10.39 ตามลำดับ ด้านช่องทางการจัดจำหน่ายไก่แดง พบว่า เกษตรกรนิยมจำหน่ายให้พ่อค้ารวบรวมในท้องถิ่นมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.33 เนื่องจากความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร

และความไว้วางใจ ซึ่งทำการติดต่อซื้อขายกันมาเป็นระยะเวลายาวนาน รองลงมา คือ จำหน่ายให้แก่พ่อค้าส่ง/พ่อค้าปลีกที่มารับซื้อในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 20.00 และช่องทางอื่น ๆ เช่น จำหน่ายให้กับผู้บริโภคในชุมชนโดยตรง หรือร้านอาหารในชุมชน คิดเป็นร้อยละ 11.67 ตามลำดับ

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณเกษตรกรผู้เลี้ยงไก่แดงในพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดชุมพร รวมทั้งขอขอบคุณงบประมาณงานวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ปีงบประมาณ 2564 สำหรับทุนอุดหนุนการวิจัยภายใต้แผนงาน การพัฒนาศักยภาพการผลิตไก่แดงตลอดห่วงโซ่คุณค่าด้วยนวัตกรรม และคณะเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย ที่ให้การสนับสนุนการดำเนินโครงการวิจัยครั้งนี้เป็นอย่างดี

References

- Bureau of Animal Husbandry and Genetic Improvement, Department of Livestock Development. (2021). *Dang Surathani chicken*. Accessed January 5, 2021. Retrieved from <https://breeding.dld.go.th/th/index.php/2018-05-16-07-31-15/2018-05-16-07-48-06/2018-05-16-07-58-49/671-2018-05-21-08-39-03> (in Thai)
- Chankong, J. & Chauychu-noo, N. (2021). Production potential and economic, society and environmental impacts of Khaolak Black Bone chicken, Trang Province. *Prawarun Agricultural Journal*, 18(1), 80–87. (in Thai)
- Information and Communication Technology Center, Department of Livestock Development. (2021). *Database system for farmers*. Accessed October 30, 2021. Retrieved from <https://opendata.nesdc.go.th/dataset/d7681470-0120-47ab-8315-5cd28b9539c8/resource/1b116b37-ce19-415d-ae04-cd734add184f/download/-2564.pdf> (in Thai)
- Laopaiboon, B., Duangjinda, M., Vongpralab, T., Sanchaisuriya, P., Nantachai, K., & Boonkum, W. (2010). Testing of growth performances and meat tenderness in crossbred chicken from Thai indigenous sire and commercial dam. *Khon Kaen Agricultural Journal*, 38, 373–384. (in Thai)
- Nualhnuplong, P., Wattanachant, C., Wattansit, S., & Somboonsuke, B. (2019). Market structure marketing channel and supply chain of Betong chicken in Pattani Yala and Narathiwat provinces. *Journal of Agricultural Research and Extension*, 36(3), 78–85. (in Thai)
- Pongvichai, S. (2008). *Statistical data analysis by computer* (19th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Printing

- House. (in Thai)
- Prapasawat, C., Laothong, S., Leotaragul, A., Rattanachawanon, P., & Prasert, C. (2012). *Economic development of native chicken (Chee-Tha Pra) to response for career of farmers and consumers* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)
- Saengkunthow, U., Prasert, C., & Nonta, K. (2016). *Study on the system of production and marketing of Thai native chicken in Mahasarakham province*. Accessed April 15, 2020. Retrieved from <http://region4.dld.go.th/webnew/images/stories/vichakam/04-2-04-60.pdf> (in Thai)
- Wongsuthavas, S., & Sombun, K. (2009). *Feasibility study of the using of native chicken or native hybrid chicken for commercial in community level: Sakon Nakhon province* (Research report). Bangkok: Thailand Research Fund (TRF). (in Thai)

Research article

Cost – benefit analysis and distribution channel of Dang chicken in Southern region

Napapach Chuaychu-noo¹, Banthita Poosabmee Ponatong², Phaisan Kakulpim¹ and Jareewan Chankong^{1*}

¹*Faculty of Agriculture, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thungsong, Nakhon Si Thammarat, 80110*

²*Faculty of Science and Technology, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thungsong, Nakhon Si Thammarat, 80110*

ARTICLE INFO**Article history**

Received: 10 October 2021

Revised: 20 February 2022

Accepted: 5 May 2022

Online published: 28 June 2022

Keyword

Cost

Benefit

Distribution channel

Dang chicken

ABSTRACT

The objectives of this research were to investigate cost and benefit of producing and distribution channels of Dang chicken in Southern region. The samples were collected from 60 farmers who raised chickens in Nakhon Si Thammarat, Surathani and Chumphon province by using a structured interview. The results show that the farmers have average net income at 10.13 baht/individual/production cycle and average income over cash cost was 28.47 baht/individual/production cycle. The average total cost of raising Dang chickens is 117.87 baht/individual/production cycle, which consisted of fixed and variable costs. The fixed production cost was 6.09 baht/ individual/production cycle consisted of depreciation and opportunity cost, non-cash. The most fixed cost is depreciation of poultry structure and equipment. The average total variable cost is 111.78 baht/bird/production cycle. The three important variable costs are feed, with the highest percentage at 69.66%, the breed accounted for 12.73% and opportunity cost, non-cash household labor accounting for 10.39%, respectively. The distribution channel showed that farmers preferred selling Dang chickens to merchants in the local area, with the high percentage accounting for 68.33%, followed by distribution to wholesale merchants/retail merchants accounting for 20.00%. And others, such as community consumers/community restaurants accounting for 11.67%, respectively.

*Corresponding author

E-mail address: jareewan.rmutsv@gmail.com (J. Chankong)

Online print: 28 June 2022 Copyright © 2022. This is an open access article, production and hosting by Faculty of Agricultural Technology, Rajabhat Maha Sarakham University. <https://doi.org/10.14456/paj.2022.7>